

جرم‌شناسی: نظریه و کاربرد

آرش حیدری
هدایت نصیری

نارنجستان کتاب

سرشناسه: حیدری، آرش، ۱۳۶۲-
 عنوان و نام پدیدآور: نظریه و کاربست / مولف آرش حیدری و هدایت نصیری.
 مشخصات نشر: تهران: نازنجستان کتاب، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری: ۱۷۶ ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۷۸-۰۶-۵
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 موضوع: جرم‌شناسی
 موضوع: جامعه‌شناسی جنایی
 شناسه افزوده: نصیری، هدایت، ۱۳۵۸-
 رده بندی کنگره: HV ۶۰۲۶ / ف ۲ ج ۹ ۱۳۹۲
 رده بندی دیویی: ۳۶۴
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۳۰۶۷۲

جرم‌شناسی: نظریه و کاربست

مؤلف: آرش حیدری و هدایت نصیری

صفحه‌آرا: داریوش دستفروش

مدیر تولید: روح‌الله تبار

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول ۱۳۹۲

قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۷۸-۰۶-۵

چاپ و صحافی: خدمات چاپ آدوین

اندرت پارسا کتاب

۶۶۴۶۵۲۵۵

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به مولفان می‌باشد.

۵. پیش درآمد نویسندگان.....
۹. فصل اول، نکات پیرامون برخی مفاهیم جرم‌شناسی.....
۹. مسئله اجتماعی.....
۱۲. انحراف اجتماعی.....
۱۶. جرم.....
۲۰. فصل دوم، نظریه‌های ساختار اجتماعی.....
۲۰. مقدمه.....
۲۱. نظریه‌های بی‌سازمانی اجتماعی.....
۲۴. نظریه‌ی مناطق هم‌مرکز شاو و مک‌کی.....
۲۶. نظریه‌های فشار ساختاری.....
۲۷. نظریه‌های انومی.....
۲۸. سرول (۱۹۵۶).....
۲۹. دین (۱۹۶۱).....
۳۰. شار و مک‌کلوسکی (۱۹۶۵).....
۳۱. راشینگ (۱۹۷۱).....
۳۲. ترلوویس (۱۹۹۳).....
۳۳. یچارلسون (۱۹۹۸).....
۳۳. کانو (۲۰۰۷، ۲۰۰۴) منارد (۱۹۹۵).....
۳۴. تاریخچه‌ی مفهوم انومی.....
۳۷. امیل دورکیم.....
۴۸. رابرت مرتون.....
۵۱. هم‌نویی.....
۵۲. نوآوری.....
۵۴. مناسک‌گرایی.....
۵۶. واپس‌گرایی.....
۵۸. طغیان.....
۶۸. مقایسه‌ی دورکیم و مرتون.....
۷۱. رابرت اگنیو.....

۷۴	مسئله و روشنفکر
۷۸	نظریه انحراف فرهنگی
۷۹	آلبرت کوهرن
۸۲	کلوارد و اوهلین
۸۶	ولتر میلر
۸۸	نظریه محرومیت نسبی
۹۲	رویکرد تضاد
۹۴	کارل مارکس
۹۶	ریچارد کپلینی
۹۸	فرضیه سازی و مدل سازی بر اساس نظریه های فشار ساختاری
۹۹	الگوی کلی نظریه های سازمانی اجتماعی (Adler et al ۲۰۰۶)
۱۱۱	فصل سوم: نظریه های فرایند اجتماعی
۱۱۱	مقدمه
۱۱۳	نظریه هم نشینی افترقی ادوین ساترلند
۱۲۲	کنترل اجتماعی
۱۲۴	تراویس هیرشی
۱۲۷	وابستگی (دلبستگی)
۱۲۹	تعهد
۱۳۱	درگیری
۱۳۲	اعتقاد
۱۳۴	نظریه های خویشنداری
۱۳۷	نسبت مرتون و هیرشی با دورکیم
۱۴۵	نسبت نظریه های فشار با نظریه های کنترل
۱۵۳	خلاصه
۱۵۴	نظریه خنثی سازی: دیوید ماززا و گرشام سیک
۱۵۷	الگوی کاربست و تلفیق نظریه های ساختاری و فرایندی
۱۶۰	نظریه برجسبزی
۱۶۲	ادوین لمبرت
۱۶۳	هاوارد بگر
۱۶۶	فرضیه سازی و مدل سازی بر اساس نظریه های فرایندی
۱۶۶	کاربست نظریه برجسبزی
۱۷۰	کتابشناسی

پیش‌درآمد نویسندگان

کتاب حاضر کتابی است که در حیطه‌ی سنت پوزیتیویسم نوشته شده است. اگرچه پوزیتیویسم "صرفاً" یکی از سنت‌های جامعه‌شناسی است اما واقعیت این است که غالب تحقیقات آکادمیک در غرب و خاصه آمریکا پیرامون مباحث جرم‌شناسی در درون این سنت انجام شده است. اما حتی با این وصف نیز جرم‌شناسی را نمی‌توان به طور کامل به پوزیتیویسم تقلیل داد چرا که تغییراتی که در چند دهه اخیر در این حوزه رخ داده - مثلاً گسترش یافتن مباحث کیفی و یا رشد مباحث نظری‌ای مانند برساخت‌گرایی و غیره - مؤید جالش‌های عمده و مهمی در مبانی فکری پوزیتیویسم و به تبع آن جرم‌شناسی متعارف می‌باشد. نویسندگان کتاب حاضر در حد توان خود با چنین تغییرات و مباحث جدیدی آشنایی دارند اما قصد نداشتند که فصلی در این مورد را در این کتاب بگنجانند. دلیل آن هم این بود که از یک‌سو مثلاً اختصاص دادن مبحثی در مورد برساختی بودن جرم خود نیازمند شرح و توضیح مفصلی پیرامون مباحث جدید نظیر "پساساختارگرایی" است و از دیگر سو، چنین شرحی سبب حجیم شدن کتاب می‌شد. همین موضوع سبب شد که از نوشتن چنین مطالبی صرف نظر کنیم و ترجیح دادیم که بیشتر توضیحاتی نظری‌ای پیرامون نظریه‌های رایج در جرم‌شناسی بنویسیم چرا که بر این باوریم که در فضای آکادمیک جامعه‌شناسی ایران، از یک‌سو "تقریباً" کل بینش و «خرد جامعه‌شناسی» به پوزیتیویسم تقلیل داده

شده است و یا به عبارتی دیگر، جامعه‌شناسی ایرانی یعنی جامعه‌شناسی پوزیتیویستی و از سوی دیگر، طرفه آنکه همین پوزیتیویسم نیز به شکلی بسیار معیوب و ناقص ارائه و بازتولید می‌شود. در ایران در خلاء مباحث نظری منسجم، داستان و ماجرای پوزیتیویسم به مثابه یکی از سنت‌های مهم جامعه‌شناسی، مبدل به رویه‌ی تکراری از فهرست کردن مجموعه‌ای از متغیرها، گویه‌سازی ناشیانه برای هر متغیر و سپس آزمون‌های آماری و نتیجه‌گیری‌های آیکی شده است. بسیاری از محققین فهرستی از متغیرها را به عنوان متغیرهای مستقل و یک متغیر را به عنوان متغیر وابسته در نظر می‌گیرند. حال بماند به عینه دیده‌ایم که برخی از دانشجویان ارشد و حتی گه‌گاه دکتری نیز نمی‌دانند که متغیر وابسته تحقیق آنان کدام یک از متغیرهایی است که در این فهرست ذکر شده است- سپس پیشینه‌ای از تحقیقات انجام شده روی متغیر وابسته را به تحقیق الحاق می‌کنند و آنگاه به یکباره در مباحث آماری شیرجه می‌زنند و پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها به نتایجی نیز می‌رسند. البته به شکلی مضحک گاه مشاهده می‌شود در میان برخی از این پژوهش‌ها، "محققین"- که به حق یکی از توخالی‌ترین واژه‌های ممکن در فضای جامعه‌شناسی ایران است- برای پر کردن خلاء نظری تحقیق خود دست به دامن نرم‌افزارهایی مثل اسپاس، لیزرل و آموس نیز می‌شوند و با طرح مدل‌هایی عجیب و به ظاهر پیچیده، اما در عمل ساده‌اندیشانه و بی‌اساس، ادعای تلیف و حتی رسیدن به نظریه‌ای جدید را نیز مطرح می‌کنند! رسیدن به فهمی از این جامعه‌شناسی پوزیتیویستی معیوب ایرانی به ذکاوت چندانی نیاز ندارد. خلاء مباحث نظری منسجم در جامعه‌شناسی پوزیتیویستی معیوب ایرانی خود را به بهترین وجه در مقالات و پایان‌نامه‌هایی نشان

می‌دهد که با ذکر طوطی‌وار نظریه‌ها، دست به فرضیه‌سازی‌هایی عجیبی می‌زنند که تن هر پوزیتیویست کاربرد را نیز می‌لرزاند. قسم عمده‌ای از این مقالات و پایان‌نامه‌ها در بهترین حالت چیزی نیستند مگر فرضیاتی خلق الساعه و مشتی جداول آماری بی‌پایه، غافل از اینکه در هیچ متنی از متفکران سنت پوزیتیویسم غربی نیامده است که عدد و رقم فی‌نفسه دارای اهمیت است و رابطه‌ی اعداد و ارقام می‌تواند خلاء نظری تحقیق را پر کند. القصه، خلاء مبانی نظری منسجم در این مقالات و پایان‌نامه‌ها چندان مشهود است که تو گویی سنت غالب جامعه‌شناسی ایرانی یا همان پوزیتیویسم معیوب - حال سوای اینکه سیطره‌ی سنگین پوزیتیویسم بر فضای جامعه‌شناسی ایران، چه در شکل ایده‌آل و مطلوب و نیز چه در شکل معیوب آن، به جد خود به تعبیر فوکو به «مانعی معرفتی» در برابر رشد جامعه‌شناسی ایرانی تبدیل شده است - بیشتر به نوعی "بازی سرگرم‌کننده‌ی مخوف" شابهت دارد.

ما اگرچه سیطره‌ی سنگین پوزیتیویسم در دو شکل مطلوب و معیوب آن بر فضای جامعه‌شناسی ایران را مانع معرفتی مهمی در برابر رشد جامعه‌شناسی ایرانی می‌دانیم و بر این مساله واقفاییم - البته توضیح این مساله مجالی دیگری را می‌طلبد - اما ترجیح دادیم تا در حیطه جرم‌شناسی متعارف پوزیتیویستی بمانیم ولی به سهم خود همین خلا مباحث نظری را تا حدی پر کنیم تا خواننده تصویر روشن‌تری از نظریه‌های جرم‌شناسی را بدست آورد. دلیل این ترجیح هم البته چیزی نیست مگر دفاع از نظریه و اسلوب درست علمی ولو اینکه این نظریه و اسلوب علمی بخواهد پوزیتیویستی باشد. همین امر سبب شد تا نویسندگان به کلیات نظری نظریه‌های جرم‌شناسی بسنده نکنند و به

اصطلاح ریزه‌کاری‌های نظریه‌ها را نیز نشان دهند. امیدواریم همسین به اصطلاح ریزه‌کاری‌ها را خواننده سودمند بیابد. علاوه بر شرحی کلی از نظریه‌های عمده‌ی جرم‌شناسی و ارائه برخی ریزه‌کاری‌های موجود در این نظریه‌ها، الگوهایی برای کاربست آنها در پژوهش نیز ارائه شده است. این کتاب در سه فصل نوشته شده است: فصل اول آن کلیاتی را در مورد مسئله‌ی اجتماعی ارائه می‌کند؛ فصل دوم به نظریه‌های ساختاری و فشار ساختاری اشاره دارد و فصل سوم نیز به نظریه‌های فرایندی؛ به عبارت دیگر فصل دوم و سوم این کتاب تأکیدی است بر دوگانه قدیمی و آشنای ساختار و فرایند در جامعه‌شناسی.

در پایان از دکتر سید عبدالحسین نبوی، استاد ارجمند دانشگاه شهید چمران اهواز، به خاطر اینکه جرم‌شناسی را به عنوان حیطه‌ای برای پژوهش به نویسندگان حاضر معرفی کرد و نقشی ارزنده در آموختن پژوهش به ما داشت، تشکر می‌کنیم. بر خود می‌دانیم از دکتر علی حسین حسین‌زاده، استاد ارجمند دانشگاه شهید چمران اهواز، نیز تشکر کنیم. همچنین از آقای فرشاد بیرانوند که متن را بازخوانی کرده و در ویرایش متن کمک شایانی به نویسندگان کردند تشکر می‌کنیم.

امید است کتاب حاضر راهنمایی مناسب برای دانشجویان برای انجام پژوهش در زمینه جرم‌شناسی و مسائل اجتماعی باشد.

آرش حیدری^۱ - هدایت نصیری

تابستان ۱۳۹۲